

Oponentský posudek na disertační práci

Téma práce: Mezinárodněprávní aspekty násilí na ženách

Autorka: Mgr. Petra Presserová

1. Formální stránka práce a využité zdroje:

Předkládaná diplomová práce je vedle úvodu a závěru rozdělena do šesti, dále podrobně a přehledně členěných, částí. V úvodu práce autorka vysvětluje důvody, které ji vedly ke zpracování této problematiky a cíle, které si vytyčila. Současně čtenáře seznamuje se strukturou práce a řazením jednotlivých kapitol.

Z předložené práce je zřejmá dobrá orientace ve zpracovávané problematice. Diplomantka dovede odlišit podstatné od méně důležitého. Ocenit je třeba i to, že práce je na mnoha místech doplněna přehlednými grafy a tabulkami, které pomáhají čtenáři orientovat se ve zpracovávané problematice.

Práce je napsána velmi čtivě, z obsahu je zřejmé, že diplomantka nastudovala dostatečné množství literatury, o čemž svědčí i seznam použitých pramenů.

Po formální stránce splňuje předložená diplomová práce požadovanou kvalitu. Celá práce je doplněna rozsáhlým poznámkovým aparátem.

2. Cíle práce a metodologické aspekty:

Výzkumnou otázku - *Jakým způsobem zajišťuje mezinárodní právo lidských práv ochranu před násilím na ženách?* - i cíle práce, který si autorka stanovila - 1) konceptualizovat téma násilí na ženách z pohledu lidskoprávního přístupu k problematice, 2) zmapovat nástroje univerzální i regionální úrovně ochrany lidských práv včetně garancí a 3) zaměřit se na Istanbulskou úmluvu a její vliv - v kapitole 2, beze zbytku v práci naplnila.

Východiska práce a metodologie jsou popsána v kapitole 3.

3. Obsahová stránka práce:

Na samém úvodu práce zdůrazňuje nutnost zvolit k problematice násilí na ženách specifický přístup i regulaci. Opakovaně v práci připomíná, že na konci druhé poloviny minulého století dochází k posunu ve vnímání problematiky násilí na ženách z roviny výlučně veřejnoprávní, do roviny soukromoprávní.

První část práce přehledně vysvětluje jednotlivé pojmy, např. pohlaví a gender, násilí na ženách *lato sensu a stricto sensu*. V souvislosti s posledně použitými pojmy připomíná, že práce se věnuje genderově podmíněnému násilí. Nezapomíná ani na terminologické problémy při používání jednotlivých pojmů.

Druhá část práce je věnována mezinárodnímu právu lidských práv a v něm zakotvené ochraně žen před násilím. Pouští se i do kritiky stávajícího pojetí standardu náležité péče v souvislosti s násilím na ženách. Řešení vidí v přijetí specializovaných mezinárodních dokumentů, přičemž si současně uvědomuje i slabá místa tohoto řešení. Upozorňuje v této souvislosti na riziko výsledného kompromisního textu regulace a současnou neochotu států k těmto dokumentům přistupovat. Rozpad povinnosti náležité péče státu jednak detailně v práci vysvětlí, aby ji následně převedla do grafického znázornění, což je nutné hodnotit pozitivně.

Třetí část práce s názvem „Univerzální prameny ochrany před násilím na ženách“. Tato část práce je do jisté míry deskriptivní, nicméně i s tím se autorka vypořádala zdárně. Přehledně a vyčerpávajícím způsobem podává přehled dokumentů a aktivit v této oblasti na univerzální úrovni.

Zmiňuje i obyčejová pravidla, která se v průběhu doby vyvinula. Detailně se věnuje vztahu pojmů „diskriminace“ a „násilí na ženách“, kdy mezi ně klade rovnítko, případně „násilí na ženách“ a „právo na život“ a „zákaz mučení“. Zároveň připomíná nedostatky a úskalí těchto přístupů. V závěru této části hodnotí dostatečnost univerzální úpravy ochrany žen před násilím a dochází k závěru, že spíše dostatečná není.

Čtvrtá část práce je věnována regionálním dokumentům, závazným i nezávazným, se zaměřením na Ameriku a Evropu. Již v úvodu kapitoly upozorňuje, že se v této části práce nebude věnovat Istanbulské úmluvě a Úmluvě Belém do Pará, kterým, s ohledem na význam těchto dokumentů věnuje samostatnou, pátou, část práce. Stručně, ale přehledně vyjmenovává aktivity Rady Evropy, Evropské unie a Organizace amerických států. Nezapomíná však ani na africký a asijský region. V závěru této části práce konstatuje „*Mimo Evropu a Ameriku zůstávají regionální úpravy kusé, nerozvíjejí specifické či závazné standardy pro potírání násilí*“, což není konstatování příliš optimistické, nicméně reálné.

Pátá část práce detailně rozebírá dva dokumenty - Meziamerickou úmluvu o předcházení, trestání a vymýcení násilí na ženách z roku 1994 a Úmluvu Rady Evropy o prevenci a potírání násilí vůči ženám a domácího násilí z roku 2011. Vzhledem k tomu, že první dokument není v české odborné literatuře příliš známý, soustředila se autorka na jeho základní přiblížení a popis. Podobný přístup zvolila i u druhého, evropského, dokumentu. Upozorňuje na jeho silné i slabé stránky. Závěr této části práce je věnován detailnímu srovnání obou dokumentů s důrazem na rozdíly a z nich plynoucí možné mezery či nedostatky. Autorka opakovaně neváhá vyjádřit své i negativní názory včetně návrhů na nápravu.

V poslední části práce se autorka věnuje vlivu, který má Istanbulská úmluva na dění v Evropě. Srovnává úmluvu s evropskou směrnicí o potírání násilí na ženách podobným způsobem, jakým postupovala u obou regionálních úmluv. Stranou zájmu autorku nezůstává ani situace v České republice.

Závěr práce je věnován rekapitulaci obsahu práce. Autorka jde do detailu zvolené problematiky, nezůstává na povrchu. Na druhou stranu některé informace se v práci objevují opakovaně.

Každá z částí práce končí kapitolou nazvanou „Závěry částí“, kde autorka stručně a přehledně zrekapituluje její obsah.

Také po obsahové stránce splňuje práce požadavky kladené na tento typ prací. Autorka prokázala schopnost zpracovat zvolené téma způsobem a v kvalitě, který je od tohoto typu prací očekáván. Prokázala schopnost orientace v problematice, což je zřejmé i z rozsáhlého seznamu použité literatury. V práci nechybí ani vlastní názory a stanoviska autorky, někdy polemizující či kritické. Předkládaná práce obsáhla zvolenou problematiku v celé její šíři – od teoretických přístupů, přes jednotlivé dokumenty na univerzální i regionální úrovni až po situaci v České republice.

Celkově nelze zpochybnit přínos práce, který je nutné spatřovat v tom, že rozšiřuje okruh odborných prací, které se zabývají problematikou sexuálního násilí na ženách.

4. Závěry a otázky k zodpovězení při obhajobě:

- Již na začátku práce autorka konstatuje, že „...na univerzální úrovni systému ochrany lidských práv doposud neexistuje závazný instrument, který by zakotvoval specifické normy proti násilí na ženách.“ Najde pro toto konstatování vysvětlení, proč tomu tak je?
- V práci se objevuje pojem „lidská důstojnost“ – v rámci obhajoby by mohla autorka blíže vysvětlit jeho obsah, místo a význam postavení v lidskoprávní problematice.

- V kapitole 1.2.2 (str. 76) se krátce zastavuje u Úmluvy MOP o odstranění násilí a obtěžování v pracovním životě platné od roku 2021. Zde by stálo za zmínku, jak se situace v mezidobí změnila, pokud jde o počet států, které úmluvu ratifikovaly.
- Na str. 173 nesouhlasí autorka s použitím pojmu „spor“, pokud jde o posouzení či postih úmluvou zakázaných jednání. Jaký termín by pro danou situaci tedy navrhovala?
- Na závěr jedna otázka mířící na subjektivní názor autorky – na str. 78 autorka píše, že „Výbor CEDAW slouží od roku 1982 jako orgán monitorující naplňování závazků z úmluvy a pouze s několika málo výjimkami byly doposud jeho členkami ženy.“ – jak s ohledem na svoji znalost zpracovávané problematiky tento fakt vnímá. Jako výhodu nebo naopak jako handicap?

Na základě celkového posouzení předložené práce doporučuji tuto k ústní obhajobě před komisí pro obhajobu disertačních prací a navrhuji hodnocení stupněm „výborně“.

V Praze dne 8. srpna 2024

JUDr. Monika Bayerová, Ph.D.